

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Bestemmingsplan Eemshaven Zuid-Oost

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

2 mei 2017 / projectnummer: 3207

1. Advies over het milieueffectrapport (MER)

Aanleiding

Groningen Seaports wil ten zuidoosten van de Eemshaven plaats bieden aan onder andere datacenters en bedrijvigheid die daarmee verband houdt. Daartoe wordt in totaal 210 hectare agrarisch gebied omgevormd tot bedrijventerrein. Op het terrein komen ook windturbines met een totaal vermogen tussen 22 en 45 megawatt. Om dat alles mogelijk te maken zijn de milieueffecten van die activiteiten onderzocht, wordt het bestemmingsplan aangepast en moeten vergunningen worden verleend¹. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage² zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Advies in het kort

Samengevat concludeert de Commissie dat het MER in detail aandacht besteedt aan alle effecten die optreden als het plan wordt gerealiseerd. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat het verkeer in de omgeving van het bedrijventerrein met 10 à 20% toeneemt. Door de groei van het verkeer, de nieuwe bedrijven en de windturbines zal de geluidhinder voor omwonenden toenemen.³ Verder laat het MER zien hoe de verkaveling van het terrein en de plaatsing van de windturbines de structuur van het landschap beïnvloeden. De gevolgen voor de luchtkwaliteit, de (water-)veiligheid en de natuur zijn beperkt en/of beheersbaar. De beschikbaarheid van koelwater en de effecten van koelwaterlozingen worden in het MER als een probleem aange-merkt.

Op één punt ontbreekt volgens de Commissie echter nog essentiële milieu-informatie. Het MER maakt niet duidelijk hoeveel warmte door de datacenters en andere bedrijven in het plangebied wordt geproduceerd en of een dergelijke hoeveelheid warmte ook (duurzaam) kan worden afgevoerd. Die informatie is nodig om te kunnen verifiëren of de voorgestelde oplossingen afdoende zijn en om te kunnen bepalen of er oplossingen zijn waarbij het koelwater nuttig wordt gebruikt.

Nog niet alle informatie is dus aanwezig voor een onderbouwd besluit over het plan en de vergunningen.

Leeswijzer

In de rest van dit advies licht de Commissie haar oordeel toe. Aan dat oordeel koppelt zij een aantal aanbevelingen. Het uitvoeren van de aanbevelingen over het hiervoor genoemde tekort

¹ Omgevingsvergunningen en een vergunning en ontheffing krachtens de Wet natuurbescherming, die door de provincie worden verleend. De gemeente Eemshaven besluit daarentegen over het bestemmingsplan.

² De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie m.e.r. en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, via deze link [3207](#), of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

³ De Eemshaven is een geluidgezoneerd industrieterrein, wat betekent dat er zich grote lawaaimakers mogen vestigen. Buiten de geluidzone mag de geluidbelasting afkomstig van het industrieterrein de waarde van 50 dB(A) niet overschrijden. Het gebied waarover dit bestemmingsplan gaat, valt binnen de geluidzone die rond de Eemshaven ligt. Figuur 10.3 op blz. 90 van het MER laat dat zien. Uit de resultaten blijkt dat in de toekomstige situatie zowel de Eemshaven als Eemshaven-Zuidoost passen binnen de geluidzone.

is essentieel als de gemeente en de provincie het milieubelang volwaardig willen meewegen bij de te nemen besluiten. Die aanbevelingen zijn opgenomen in een tekstkader.

Ten slotte behandelt de Commissie in de paragrafen 2.2 tot en met 2.4 van dit advies enkele onderwerpen die om verduidelijking vragen. Het gaat om:

- de onderbouwing van de inrichting van het plangebied;
- het beperken van aanvaringen van vogels en vleermuizen met draaiende windturbines;
- de interpretatie van de effecten van de emissie van stikstofverbindingen die schadelijk zijn voor de kwetsbare natuur in de omgeving van het plangebied.

Het uitvoeren van de aanbevelingen die de Commissie daarover doet, zal volgens haar leiden tot een nog beter onderbouwd besluit.

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Productie en afvoer van warmte

Wat zegt het MER hierover?

De energiecentrales in de Eemshaven en bedrijven zoals de datacenters die in het plangebied zijn of worden gevestigd, produceren veel restwarmte, die moet worden afgevoerd. Daarvoor worden grote hoeveelheden koelwater gebruikt. De energiecentrales onttrekken het koelwater aan zee en lozen het ook weer in zee. Datacenters, die zoetwater gebruiken voor koeling, zijn voornamelijk aangewezen op leidingwater omdat de capaciteit van het lokale oppervlaktewater te beperkt is voor de onttrekking van koelwater. Ook de capaciteit voor lozing van restwarmte is eigenlijk onvoldoende.⁴

De wijze waarop bedrijven zoals de datacenters nu kunnen worden gekoeld, wordt in het MER als ongewenst aangemerkt. Voor de aanvoer van koelwater wordt gedacht aan het op termijn onttrekken van water bij Garmerwolde en voor het lozen aan lozen op een Veenkoloniale afvalwaterleiding of aan buitendijks lozen via de uitlaat van één van de energiecentrales.⁵

Wat ontbreekt er in het MER?

In het MER is niet gekwantificeerd wat de te verwachten hoeveelheid energie en het bijbehorende maximale vermogen is dat moet worden weggekoeld, en hoeveel koelwater beschikbaar kan worden gemaakt en ook op langere termijn kan worden afgevoerd zonder problemen voor het milieu. Daardoor is niet te verifiëren of de voorgestelde oplossingen afdoende zijn. Ook is niet duidelijk of er alternatieven zijn waarbij het koelwater nuttig wordt (her)gebruikt.

De Commissie constateert in dit verband dat de provincie in haar structuurvisie voor het gebied Eemmond-Delfzijl aanzienlijke ambities formuleerde op het gebied van duurzaam ge-

⁴ Ook het datacenter van Google, dat al in het plangebied is gevestigd, maakt gebruik van leidingwater. Het warme water wordt nu op het Oostpolderbermkanaal geloosd op grond van een tijdelijke vergunning. Zie hiervoor blz. 59 van het MER.

⁵ Zie hiervoor blz. 61-62 van het MER.

bruik van energie en warmte. Met het vervallen van het plan om een glastuinbouwgebied nabij de Eemshaven aan te leggen, dat die warmte zou gebruiken, lijkt de ambitie om warmte nuttig toe te passen naar de achtergrond te verdwijnen. De Commissie vindt het belangrijk dat, ook in het licht van de geformuleerde ambities, mogelijke alternatieven voor hergebruik van het koelwater in beeld worden gebracht.

De Commissie vindt het essentieel voor het besluit over het bestemmingsplan om in een aanvulling op het MER:

- te kwantificeren hoeveel energie en welk maximaal vermogen er moet worden weggekoeld;
- mogelijke oplossingen voor het nuttig gebruik van het koelwater in beeld te brengen;
- de oplossingen die in het MER voor het aan- en afvoeren van koelwater worden voorgesteld, beter te beschrijven;
- de alternatieven voor de aan- en afvoer van koelwater tegen elkaar af te wegen.

2.2 Onderbouwing van de inrichting van het plangebied

Wat zegt het MER hierover?

In het MER zijn geen alternatieven voor de verkaveling van het plangebied en voor de plaatsing van de windturbines onderzocht. Als argumenten wordt aangevoerd dat 1) in het achterliggende planproces verschillende inrichtingsalternatieven aan de orde zijn geweest, die zijn geoptimaliseerd in het nu gebruikte landschappelijke raamwerk en 2) dat de alternatieven voor plaatsing van windturbines eerder door Ecofys zijn onderzocht. Het verslag van het onderzoek naar alternatieven voor de verkaveling van het plangebied en voor de plaatsing van windturbines vormt geen onderdeel van het MER en is deels niet vrij beschikbaar.

Afweging verkaveling: wat kan er nog beter?

Bijlage 3 bij het bestemmingsplan beschrijft de voorgeschiedenis van het landschappelijke raamwerk. De Commissie constateert dat die beschrijving begint bij de uitgangspunten die in 2010 in een masterplan zijn vastgelegd.⁶ Vervolgens is beschreven hoe die uitgangspunten zijn uitgewerkt en wat daarvan de achtergronden zijn. Afgevalen alternatieven voor de inrichting van het gebied komen in die beschrijving niet meer aan de orde. Omdat de Commissie de uitgangspunten steekhoudend en goed onderbouwd vindt, merkt ze dat niet aan als een tekort. Ze adviseert wel om in de toelichting op het besluit beter aan te geven hoe de gemaakte keuze tot stand is gekomen of minimaal te verwijzen naar het document waarin de alternatieven zijn afgewogen.

Afweging plaatsing turbines: wat kan er nog beter?

Op verzoek van de Commissie is het onderzoek toegestuurd dat Ecofys heeft uitgevoerd naar de plaatsing van windturbines in het plangebied. Het onderzoeksrapport laat zien welke belemmeringen van invloed zijn op de opstelling en de grootte van de turbines en hoe het eindresultaat tot stand is gekomen. De Commissie vindt ook de afweging omtrent de plaatsing van windturbines steekhoudend en samenhangend. Ze adviseert om in de toelichting op

⁶ Het gaat om stedenbouwkundige en landschappelijke uitgangspunten voor de inrichting van het plangebied, zoals de omvang van de bouwvolumes, de bouwrichting, de afstand tot de aanwezige infrastructuur en de overgangen naar water en groen.

het besluit beter aan te geven hoe de gemaakte keuze tot stand is gekomen of om het rapport van Ecofys als bijlage bij het besluit op te nemen.

2.3 Sterfte onder vogels en vleermuizen door windturbines

Wat zegt het MER hierover?

Vogels en vleermuizen kunnen slachtoffer worden van een aanvaring met de rotorbladen van windturbines of van drukverschillen nabij draaiende rotorbladen. In het MER is het aantal te verwachten slachtoffers bepaald onder vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld en onder vleermuizen. Uit dat onderzoek wordt de conclusie getrokken dat geen significant negatieve effecten plaatsvinden op soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd en op de staat van instandhouding van beschermde soorten. Wel wordt aanbevolen om de effecten op vleermuizen te mitigeren.

Wat is er daarnaast bekend en toepasbaar?

Parallel aan het natuuronderzoek voor dit plan heeft de provincie onderzoek uitgevoerd naar het aantal slachtoffers onder vleermuizen en vogels in de Eemshaven.⁷ Op grond daarvan constateert de provincie dat maatregelen noodzakelijk zijn om de sterfte onder vogels tijdens de seizoenstrek in de nacht en het aantal aanvaringslachtoffers onder vleermuizen terug te dringen. Daartoe zijn verschillende opties voor een stilstandvoorziening uitgewerkt.

De provincie heeft naar aanleiding van haar onderzoek het standpunt ingenomen dat zij voor een nieuw windpark in de Eemshaven alleen een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming verleent als het windpark wordt uitgerust met een stilstandvoorziening in combinatie met inzet van een radar.⁸ Met de voorziening die de provincie nu voorstaat, zou de vogelsterfte tijdens de seizoenstrek in de nacht indicatief met ca. 75% afnemen. De voorziening zou verder het aantal slachtoffers onder vleermuizen met 80 à 90% reduceren, zoals ook blijkt uit het MER.

Het besluit van de provincie is genomen na de afronding van het MER voor het bestemmingsplan Eemshaven Zuidoost. De resultaten uit het onderzoek van de provincie en de voorgestelde voorziening zijn daarom nog niet betrokken bij het MER. Naar het oordeel van de Commissie laten de gegevens uit het MER in combinatie met die uit het onderzoek van de provincie zien dat het aantal vogelslachtoffers in het studiegebied afdoende kan worden ingeperkt.

In het MER is ook aandacht besteed aan de beschermde soorten die in aanvaring kunnen komen met draaiende windturbines. Bij vogels is de verwachte sterfte per soort in beeld gebracht, en afgezet tegen de 1%-mortaliteitsnorm.⁹ Cumulatieve effecten zijn evenwel niet onderzocht. Bij soorten waarvan de sterfte al hoog is, kan het effect van meerdere parken sa-

⁷ Krijgsveld KL et al. Stilstandvoorziening windturbines Eemshaven – mogelijkheden en consequenties. Altenburg & Wynga en Bureau Waardenburg, rapport 16-100 van 11 november 2016.

⁸ Brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten dd. 10 januari 2017 met kenmerk 2016-75.382/2/A.18, RS

⁹ Bijlage 8 bij de Passende beoordeling en Flora- en faunawetonderzoek bestemmingsplan Eemshaven Zuidoost

men tot normoverschrijding leiden. Het effect van de stilstandvoorziening, eventueel aangepast aan de hand van monitoringresultaten,¹⁰ zal volgens de Commissie afdoende zijn om ongewenste gevolgen voor de staat van instandhouding te voorkomen.

De Commissie gaat ervan uit dat het besluit van de provincie ook van toepassing zal zijn op dit plan en dat bij de vaststelling ervan zal worden ingegaan op de nieuwe stilstandvoorziening en op de gevolgen van die voorziening voor het plan, waaronder de gevolgen voor de energieopbrengst.

2.4 Effecten van de emissie van stikstofverbindingen

Wat zegt het MER hierover?

De bedrijvigheid op het terrein gaat gepaard met emissies van stikstof naar de lucht. Die emissies worden onder meer veroorzaakt door het testen van de noodstroomaggregaten. Die aggregaten moeten de datacenters van stroom voorzien bij een calamiteit in de energievoorziening. In het MER is berekend of de emissies leiden tot een te hoge depositie van stikstof op kwetsbare natuur in de omgeving van het plangebied. Uit deze analyse concludeert het MER dat de drempelwaarden op de Natura 2000-gebieden Lieftingsbroek en Duinen Schiermonnikoog net worden overschreden en dat hiervoor in overleg met de provincie een oplossing moet worden gezocht.

Kanttekeningen bij de conclusie uit het MER

De Commissie constateert dat voor het bestemmingsplan Eemshaven Zuidoost in combinatie met de Eemshaven ontwikkelruimte is gereserveerd in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS).¹¹ Het ligt dan ook voor de hand om na te gaan of de emissies van de gecombineerde activiteiten van het bestemmingsplan Eemshaven Zuidoost en het nieuwe plan voor de Eemshaven binnen die ontwikkelruimte blijven. Omdat het nieuwe bestemmingsplan voor de Eemshaven afzonderlijk wordt voorbereid, is ervoor gekozen om de effecten van de stikstofemissies afkomstig van het bestemmingsplan Eemshaven Zuidoost afzonderlijk te onderzoeken.

Bij dat onderzoek is niet uitgegaan van een representatieve invulling van het terrein, maar van een 'worst case'-situatie, waarbij uitsluitend datacenters aanwezig zijn, alle voorzien van generatoren. Door deze aanpak worden emissies en deposities volgens de Commissie overschat. Verder is het aandeel van het bestemmingsplan Zuidoost in de totale gereserveerde ontwikkelruimte beperkt.¹² De Commissie adviseert dan ook om in het MER voor het nieuwe plan voor de Eemshaven na te gaan of de emissies van beide plannen samen blijven binnen de ruimte die daarvoor in het PAS is gereserveerd.

¹⁰ Voorstelbaar is dat een hoog aantal slachtoffers onder vogels als Gierzwaluw en Huiszwaluw in een bepaalde periode in de zomer valt. Indien monitoring uitwijst bij welke (weers)omstandigheden dit gebeurt, kan de stilstandvoorziening daarop worden ingericht.

¹¹ Bijlage 36B bij het besluit van 13 mei 2014 tot wijziging van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet en tot aanvulling van de bijlagen bij de Crisis- en herstelwet (zevende tranche).

¹² In de Passende beoordeling bij de structuurvisie Eemsmond-Delfzijl wordt uitgegaan van een emissieplafond van bijna 1.000 ton NO₂/j. Het aandeel van het bestemmingsplan Zuidoost bedraagt naar schatting van de Commissie circa 15%.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Burgemeester en wethouders van de gemeente Eemmond

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van de gemeente Eemmond en Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen

Besluit: vaststellen van een bestemmingsplan en verlenen van omgevingsvergunningen en van een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming

Categorie Besluit m.e.r.: project-m.e.r. en plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorieën D11.3 en D22.2 en vanwege Passende beoordeling

Activiteit: ten zuidoosten van de Eemshaven, op een gebied van 210 ha, plaats bieden aan onder andere datacenters, voorzieningen voor de energie-infrastructuur en windturbines

Procedurele gegevens:

Aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 20 februari 2017

Kennisgeving MER: 16 maart 2017

Ter inzage legging MER: 17 maart 2017 t/m 27 april 2017

Toetsingsadvies uitgebracht: 2 mei 2017

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. ir. P. van der Boom

dhr. dr. Th. Fens

dhr. ir. J.J. de Graeff (voorzitter)

dhr. dr. J. Lembrechts (secretaris)

dhr. ing. R.L. Vogel

dhr. ir. R.F. de Vries

dhr. ir. P.P.A. van Vugt

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Als informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie volgens haar kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert ze de ontbrekende informatie als-nog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over ontbrekende informatie die niet essentieel is, worden in het advies opgenomen voor zover ze leiden tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie: <http://www.commissiemer.nl/advisering/watbiedtdecommissie>

Betrokken documenten:

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3207](#) in te vullen in het zoekvak.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

